

Estratègies per al foment de l'ús oral de la llengua catalana: recerca i formació en sociolingüística educativa

Alba Ambròs i Llorenç Comajoan-Colomé

EFUOLC | TuCAT

UVIC

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

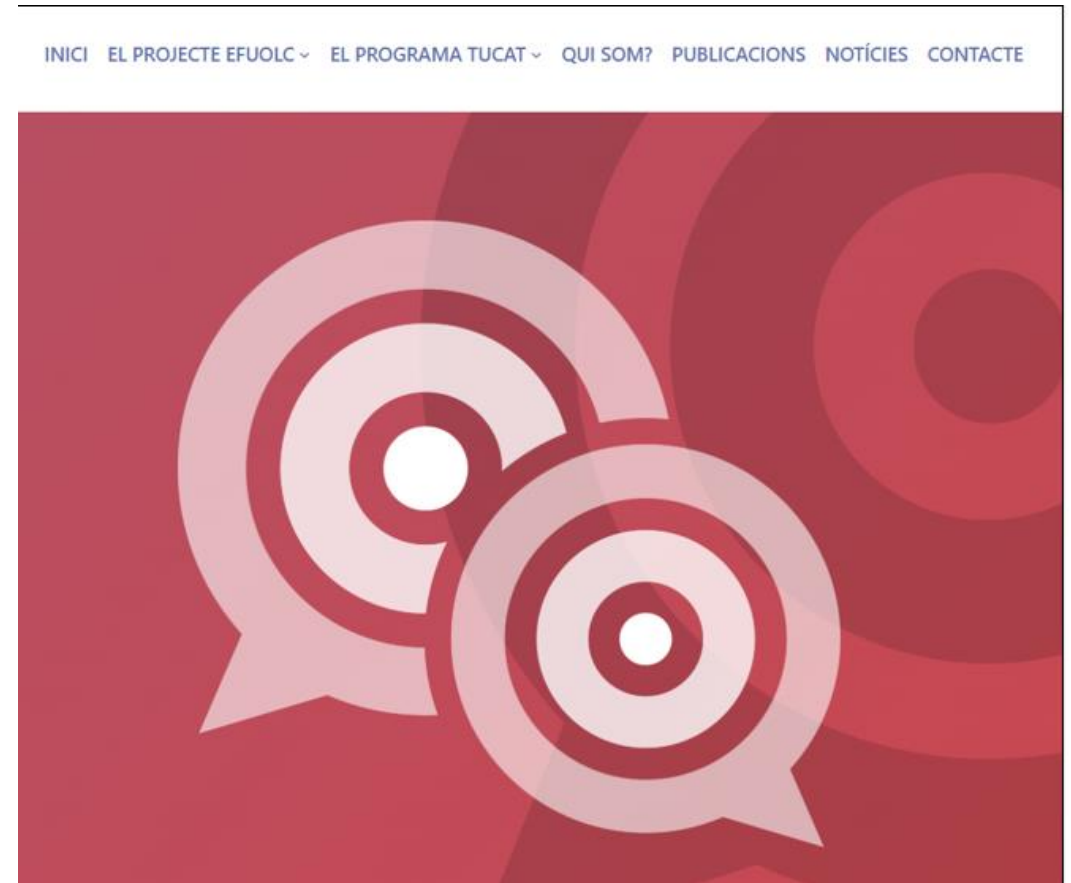
UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
i Formació Professional

Guió

1. Antecedents del projecte EFUOLC
2. Objectius del projecte EFUOLC
3. Metodologia
4. Fases i equip
5. Programa TuCAT
6. Centres que hi participen
7. Recollida de dades
8. Resultats preliminars
9. Lliçons apreses

<https://efuolc.org>

Antecedents del projecte EFUOLC?

1. Dades de sociolingüística educativa sobre els usos en català en entorns escolars (Bretxa et al., 2018; Comajoan-Colomé et al., 2022; Consell Escolar de Catalunya, 2022; Flors, 2022; Síndic de Greuges, 2021; Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, 2021)
2. Primera convocatòria de recerca educativa: Departament d'Educació

EL PROJECTE EFUOLC

El projecte EFUOLC es basa en el disseny, la implementació i l'avaluació del programa TuCAT, un programa de formació destinat a fomentar l'ús oral de la llengua catalana a centres educatius d'educació infantil, primària i secundària de Catalunya.

Objectius

El projecte es proposa atendre tres objectius principals:

Reforçar la seguretat lingüística del docent en els usos orals en català a les aules

- Actualitzar els coneixements de sociolingüística del professorat.
- Incrementar l'assertivitat lingüística del professorat per gestionar els usos lingüístics dins de l'aula.

Incrementar els usos lingüístics en català de l'alumnat dins de les aules

- Formar el professorat en enfocaments interactius que fomentin el diàleg en català dins l'aula.
- Implementar per part dels docents estratègies didàctiques que fomentin el diàleg en català.

Promoure els usos lingüístics en català de l'alumnat fora de les aules (patis i menjadors escolars)

- Dissenyar i implementar dinàmiques grupals per part dels docents que fomentin l'ús del català als patis.
- Dissenyar i implementar dinàmiques grupals per part dels monitors/es que fomentin l'ús del català als menjadors.

Metodologia

- El projecte EFUOLC s'inicia amb la selecció d'una mostra de centres de Barcelona i l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) de característiques semblants. A través d'un procediment aleatori, la meitat dels centres s'assignen al grup de control, mentre que l'altra meitat, al grup experimental, on s'aplica el programa TuCAT.
- El projecte es duu a terme en un disseny longitudinal a 15, 1r, 5è i 6è de primària i 1r i 2n d'ESO. Es basa en una anàlisi dels usos lingüístics dels docents i l'alumnat abans (pretest), després (posttest) i més enllà (posttest retardat) de la implementació del programa TuCAT. Al primer any s'implementa a 15, 5è de primària i 1r d'ESO i al segon any, a 1r i 6è de primària i 2n d'ESO.
- Als centres del grup experimental s'ofereix la formació a tot el personal del centre, però la recollida i anàlisi de dades (implementació) només es fa als cursos esmentats.
- L'anàlisi de l'impacte del programa TuCAT es basa en la comparació dels centres experimentals i els de control.

Fases del projecte

Fase 1

Gener 2024-Desembre 2024

- Selecció de la mostra i contactes amb els centres.
- Disseny i elaboració dels materials formatius del programa TuCAT per als docents.

Fase 2

Gener 2025-Agost 2025

- Pilotatge del programa TuCAT.
- Formació de l'equip que impartirà la formació als docents i monitors de menjador dels centres experimentals.
- Formació dels docents i monitors dels centres experimentals.
- Recollida de dades del pretest als docents dels grups experimentals i de control.

Fase 3

Setembre 2025-Desembre 2026

- Impartició del programa TuCAT als centres experimentals (docents i monitors de menjador).
- Implementació dels aprenentatge del programa d'intervenció TuCAT per part dels docents i monitors als grups experimentals.
- Acompanyament i observació de la implementació dels docents als grups experimentals, dins i fora de l'aula, mitjançant la realització de grups de discussió i entrevistes als docents.
- Recollida de dades del posttest a tots els docents i alumnat del grup control i experimental.
- Anàlisi de les dades.

Fase 4

2027

- Presentació dels resultats.
- Difusió de les dades.
- Redacció dels informes finals del projecte.
- Finalització i tancament del projecte.

Equip investigador

Vanesa Amat-Castells
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)
Doctora en Didàctica de la Llengua i la Literatura (Premi Extraordinari 2016, UAB).
[MOSTRA MÉS](#)

Glòria Bordons de Porrata-Doria
Universitat de Barcelona (UB)
Doctora en Filologia Catalana i catedràtica emèrita (UB).
[MOSTRA MÉS](#)

Mariona Casas-Deseures
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)
Doctora en Didàctica de la Llengua i la Literatura (UAB).
[MOSTRA MÉS](#)

Antonio Di Paolo
Universitat de Barcelona (UB)
Doctor en Economia Aplicada (UAB).
[MOSTRA MÉS](#)

Avel·lí Flors-Mas
Universitat de Barcelona (UB)
Doctor en estudis avançats en llengua i literatura catalanes (UB).
[MOSTRA MÉS](#)

Mia Güell Devesa
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)
Doctora en Traducció, Llengües i Literatures (UVic-UCC).
[MOSTRA MÉS](#)

Cristina Lopez-Mayan Navarrete
Universitat de Barcelona (UB)
Doctora en Economia (CEMF).
[MOSTRA MÉS](#)

M. Amor Montané March
Universitat de Barcelona (UB)
Doctora en Ciències del Llenguatge i Lingüística Aplicada (UPF).
[MOSTRA MÉS](#)

Pere Quer Aiguadé
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)
Doctor en Filologia Catalana (UAB).
[MOSTRA MÉS](#)

Agnès Rius-Escudé
Universitat de Barcelona (UB)
Doctora en Didàctica de la Llengua i la Literatura (UB).
[MOSTRA MÉS](#)

Irene Solanich-Sanglas
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)
Doctora en Traducció, Gènere i Estudis Culturals (UVic-UCC).
[MOSTRA MÉS](#)

Eva Tresserras Casals
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)
Doctora en Ciències Socials (UB).
[MOSTRA MÉS](#)

Berta Vila
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)
Doctora en Innovació i Intervenció educativa (UVic-UCC/Mondragón Unibertsitatea).
[MOSTRA MÉS](#)

Investigadors principals

Dra. Alba Ambrós Pallarès
Universitat de Barcelona (UB)

Doctora en Filosofia i Ciències de l'Educació per la Universitat de Barcelona. És mestra, filòloga i especialista en didàctica de la llengua i la literatura. Professora agregada del departament d'Educació Lingüística, Científica i Matemàtica de la facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona. Imparteix docència a l'itinerari simultani del Grau de Mestra d'Educació Infantil i d'Educació Primària. És professora del Màster en Recerca en Didàctica de la Llengua i la Literatura del seu departament i del de la Universitat de Jaén. Membre del grup de recerca consolidat DHIGES-COM. Les seves àrees de recerca són la competència oral en llengua catalana dels futurs docents i dels estudiants de primària i secundària, així com l'educació literària.

Dr. Llorenç Comajoan-Colomé
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)

Doctor en Lingüística. Adquisició de llengües segones. És professor del Departament de Filologia i de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la UVic-UCC. Fa docència als graus de Mestre, Psicologia i al Màster de Formació de Professorat d'Educació Secundària. Coordina el Programa de Doctorat en Innovació i Intervenció Educatives (UVic-UCC i Mondragón Unibertsitatea) i el Postgrau d'Ensenyament de Català per a Persones Adultes (UVic-UCC, UB i UAB). És coordinador de Glossa-Grup de Recerca en Lingüística Aplicada, Didàctica i Literatura. Les seves àrees de recerca són la sociolingüística educativa, la didàctica de la llengua i l'adquisició de llengües addicionals.

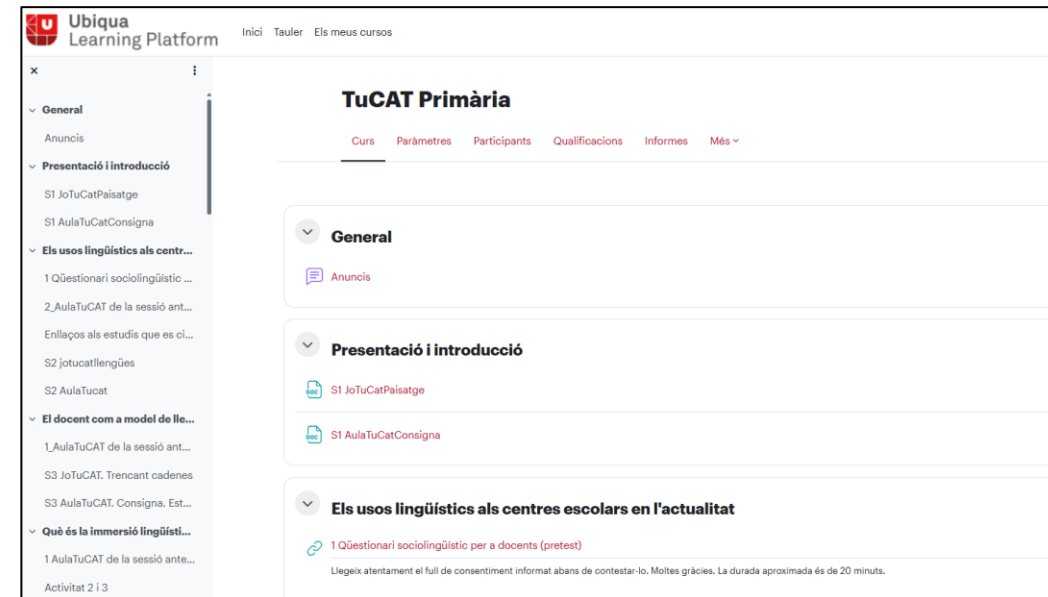
Equip

- **IPs:** Llorenç Comajoan-Colomé i Alba Ambròs
- **Tècnics de recerca:** Enric Saurí, Laura Martorell i Jesús Rodríguez
- **Doctorands:** Albert Gener i Jordi Geronès
- **Becària:** Laia Abad
- **Formadors TuCAT:** Alina Moser, Mariona Albareda; Jordi Geronès, Júlia Margaria i Joan Calsina (+substituts)
- **Membres dels equips de recollida de dades:** Jordi Geronès, Èlia Fernández, Albert Gener, Mariona Jiménez, Laia Rovira, Júlia Margaria, Enric Saurí i Laura Martorell

EL PROGRAMA TUCAT

- Programa formatiu per a centres d'infantil-primària i instituts de secundària
- Tres pilars:
 1. Estratègies interactives i de gestió d'aula
 2. Dinamització lingüística
 3. Assertivitat lingüística
- Durada:
 - Fase 1: 30 hores; 15 sessions presencials al centre amb els claustrs dels centres
 - **Fase 2: Acompanyament als docents (presencial i en línia)**

EL PROGRAMA TUCAT

1. Presentació i introducció
2. Els usos lingüístics als centres escolars en l'actualitat (+qüestionari pretest)
3. El docent com a model de llengua
4. Què és la immersió lingüística?
5. Ensenyar llengua catalana amb suports
6. Gestió del diàleg a l'aula entre l'alumnat
7. Eines per fomentar l'ús del català oral entre l'alumnat
8. Stop! Recapitem i programem
9. Gestió del diàleg a l'aula en el docent i l'alumnat
10. Eines per fomentar l'ús del català entre el docent i l'alumnat
11. L'argumentació sociolingüística
12. L'assertivitat lingüística
13. Dinamitzem els espais fora de l'aula: pati i menjador
14. Stop! Recapitem. Els imprescindibles
15. Valoració i tancament

Rellevància per a l'aula i reflexió

efuolc.org

Estratègia per fomentar l'ús del català oral per a alumnat de primària i secundària: Distribució de rols a l'assemblea

1. Es plantegen 4 rols rotatius per dur a terme les assemblees matinals o de finals de setmana o per parlar de temes de la vida d'aula i de centre. Els 4 rols els duen a terme l'alumnat de l'aula. La idea és corresponsabilitzar el grup classe de l'ús del català.
 2. Per aplicar a l'aula aquests 4 rols cal tenir una cultura de l'assemblea força instaurada a l'aula. Els rols poden ser rotatius al llarg del mes o del trimestre. Es pot començar de manera gradual aplicant primer els rols de moderador i promotor.
 3. Cal preparar el material per poder dur a terme els diferents rols: algun model escrit perquè el secretari escrigui l'acta, un ordre del dia perquè l'alumnat escrigui els temes a tractar amb antelació, un model perquè l'observador pugui fer anotacions, etc.
 4. Si escau, es poden tenir unes targetes que es poden penjar per saber qui exerceix la funció a cada assemblea (teniu un PDF que ho mostra)
- Vegeu el PDF amb els materials (a l'aula virtual)

7

OBJECTIUS

1. Fer a l'alumnat partícip de l'ús del català a les assemblees de l'aula.
2. Fer l'alumnat corresponsable del propi ús del català i del dels companys en les estones de conversa acumulativa (més distesa).
3. Convidar l'alumnat a reflexionar de manera habitual sobre els seus usos lingüístics per poder avançar amb l'ús del català.

IDEES

Podem fer servir aquests rols a les assemblees més disteses d'inici de jornada o de tancament de l'assemblea.
És preferible aplicar els rols i introduir-los d'un en un a mesura que avancen les assemblees.
Es pot proposar com a càrrec d'aula que es renova de manera mensual.

ROLS PER AL CATALÀ ASSEMBLEA

SECRETARI

- Anota els temes tractats.
- Llegeix l'ordre del dia.
- Llegeix les actes de l'assemblea.

MODERADOR

- Actitud neutral.
- Introdueix els temes de conversa, vetlla perquè es respectin els torns.
- Assegura la comprensió de la llengua catalana i l'expressió oral.

OBSERVADOR

- Fa un registre de les paraules de la setmana que han anat sortint en català (aquelles paraules que volem incentivar).
- No intervé de manera directa.
- Pren nota dels moments en què l'alumnat es troba amb dificultat per fer ús del català.

PROMOTOR

- Recorda l'ús del català als participants.
- Ho fa de manera amable i subtil, a manera d'ajuda.
- Demana als participants amb bon domini de la llengua que ajudin l'alumnat amb més dificultats.

Rellevància per a l'aula i reflexió

efuolc.org

Estratègia per fomentar l'ús del català oral per a alumnat de primària i secundària: Distribució de rols a l'assemblea

1. Es plantegen 4 rols rotatius per dur a terme les assemblees matinals o de finals de setmana o per parlar de temes de la vida d'aula i de centre. Els 4 rols els duen a terme l'alumnat de l'aula. La idea és correspondre el grup classe de l'ús del català.
 2. Per aplicar a l'aula aquests 4 rols cal tenir una cultura de l'assemblea força instaurada a l'aula. Els rols poden ser rotatius al llarg del mes o del trimestre. Es pot començar de manera gradual aplicant primer els rols de moderador i promotor.
 3. Cal preparar el material per poder dur a terme els diferents rols: algun model escrit perquè el secretari escrigui l'acta, un ordre del dia perquè l'alumnat escrigui els temes a tractar amb antelació, un model perquè l'observador pugui fer anotacions, etc.
 4. Si escau, es poden tenir unes targetes que es poden penjar per saber qui exerceix la funció a cada assemblea (teniu un PDF que ho mostra)
- Vegeu el PDF amb els materials (a l'aula virtual)

El docent com a model de llengua

1_AulaTuCAT de la sessió anterior. Quan un alumne em parla en castellà a l'aula, què puc fer?

Aquest enllaç és per escriure a l'inici de la sessió la consigna d'AulaTuCAT que es va donar a la darrera sessió.

S3 JoTuCAT. Trencant cadenes

S3 AulaTuCAT. Consigna. Estratègies per convidar l'alumnat a parlar en català

Què és la immersió lingüística?

1 AulaTuCAT de la sessió anterior. Estratègies per convidar l'alumnat

Aquest enllaç és per escriure a l'inici de la sessió la consigna d'AulaTuCAT que es va donar a la darrera sessió.

Activitat 2 i 3

ELEMENTS AFAVORIDORS

- En el nostre dia a dia a l'aula, hem d'estar pendents de molts elements, la qual cosa pot ser bastant atabalador.
- Alguns elements afecten l'ús oral del català a l'aula.
- Fes una llista dels elements que influeixen de manera positiva o negativa a l'hora d'engrescar l'alumnat a parlar en català a l'aula.

Elements que afavoreixen l'ús del català oral l'aula	Elements que no afavoreixen l'ús del català oral l'aula

- Quin és l'element més important per a tu? Per què?

ELS MEUS 5 IMPRESCINDIBLES

- És el moment de fer **repàs** de tot el que hem après durant el programa TuCAT.
- Per això et proposem que facis una **llista** dels sabers, eines o estratègies que hagin estat més rellevants per a tu. Seran els **5 IMPRESCINDIBLES teus**.
- Per fer-ho, et pot servir seguir aquest procediment:
 1. **Repassa** l'aula virtual i els teus apunts.
 2. **Anota** el que consideris que ha estat més rellevant per a tu. Poden ser sabers, estratègies o eines.
 3. Quan ho hagis repassat tot, **ordena** el que has anotat amb un número de l'1 al 5 i **posa-hi un títol**.
 4. Fes una **descripció** de per què ha estat important per a tu (2-3 línies) cada ítem de la llista. A sota et posem un **exemple**.
 5. Cal **lliurar** aquesta activitat com a tasca a l'aula virtual dins de l'espai particular de cada centre educatiu.

EXEMPLE:

1. **Nom del saber, estratègia o eina (títol):** El docent com a model lingüístic
2. **Sessió on s'ha tractat:** Sessió 3
3. **Objectiu del saber, estratègia o eina:** Conscienciar que els docents són un model lingüístic per als alumnes, en particular per a aquells que tenen un accés limitat a la llengua catalana oral
4. **Recursos associats:** Descripció a la presentació PowerPoint
5. **És imprescindible per a mi perquè...** vull recordar que per a molts alumnes de la meua aula l'exposició al català oral es limita al centre escolar i per tant els hem de donar el màxim d'oportunitats per entendre el català i per sobretot PARLAR-lo.

Centres participants

Centres experimentals que reben la formació TuCAT:

1. Escola Els Horts, Barcelona
2. Escola Àgora, Barcelona
3. Escola Sant Martí, Barcelona
4. Escola Pablo Neruda, L'Hospitalet de Llobregat
5. INS El Joncar, Barcelona
6. INS L'Alzina, Barcelona
7. INS Puig Castellar, Santa Coloma de Gramenet

Centres control:

1. Escola Rambleta del Clot, Barcelona
2. Escola Fluvià, Barcelona
3. Escola Mercè Rodoreda, Barcelona
4. Escola La Caixa, Barcelona
5. INS Barri Besós, Barcelona
6. INS Can Vilumara, L'Hospitalet de Llobregat

Recollida de dades

Centres experimentals, pretest: FET

Centres pilot: INICIAT

A. Alumnat

1. Proves de competència oral (individual i en parelles)
2. Qüestionari sociolingüístic
3. Interacció a l'aula (observació)
4. Interacció al pati (observació)
5. Interacció al menjador (observació)

B. Docents

1. Qüestionari sociolingüístic
2. Interacció a l'aula
3. Aula TuCAT (estratègies)
4. Valoració TuCAT (final)

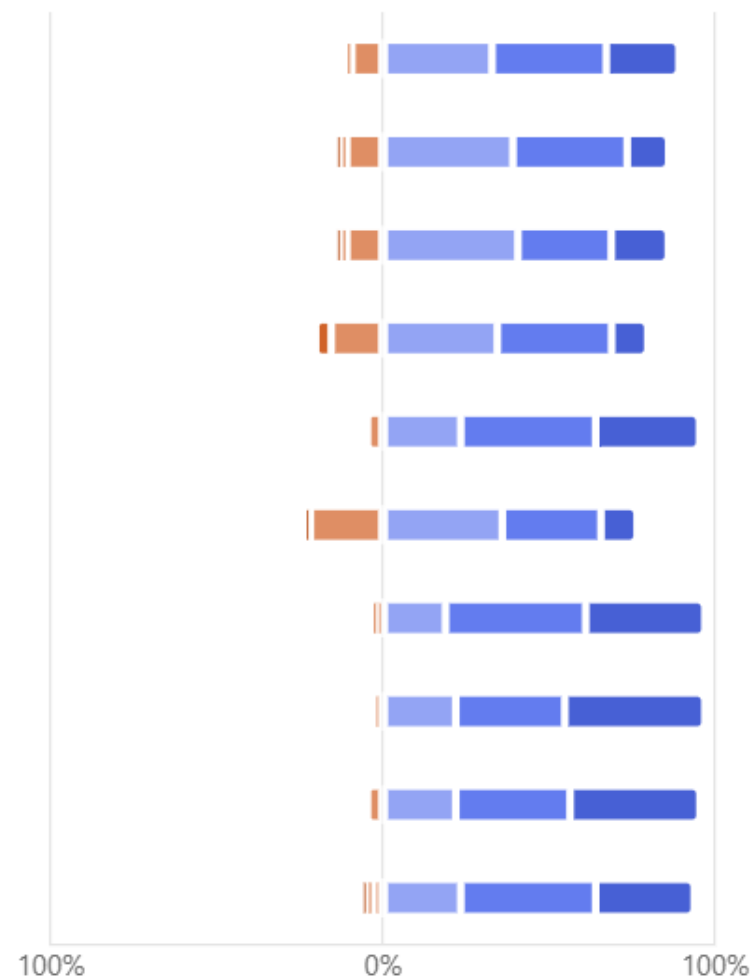

Resultats preliminars

6. Llegeix les afirmacions següents sobre les seccions **JoTuCAT** i **AulaTuCAT**. Marca el teu grau d'acord-desacord amb les afirmacions tenint en comptes les categories següents: (0 punt)

● 1. Totalment en desacord ● 2. En desacord ● 3. Bastant en desacord ● 4. Bastant d'acord ● 5. D'acord ● 6. Totalment d'acord

1. La secció JoTuCAT ha estat beneficiosa per ajudar-me a reflexionar sobre les actituds lingüístiques.
2. La secció AulaTuCAT ha estat beneficiosa per portar a la pràctica estratègies per fomentar l'ús oral del català a l'aula.
3. Escriure l'experiència de l'AulaTuCAT m'ha ajudat a reflexionar sobre la meva pràctica educativa.
4. Els materials que acompanyen el programa TuCAT han afavorit l'assoliment dels sabers.
5. Les diferents metodologies que s'han aplicat durant el programa TuCAT han afavorit el diàleg i la pràctica reflexiva.
6. Utilitzar les graelles d'observació a l'aula de les interaccions de l'alumnat-alumnat i docent-alumnat m'han ajudat a prendre...
7. L'expertesa del formador/a m'ha ajudat a desenvolupar l'aplicació de més estratègies a l'aula per fomentar l'ús del català.
8. La manera com el formador/a ha desenvolupat les sessions del TuCAT m'ha ajudat a desenvolupar l'aplicació de més estratègies...
9. La dinàmica d'aula que ha generat el formador/a durant les sessions m'ha ajudat a desenvolupar l'aplicació de més estratègies...
10. Tenir els materials a l'aula virtual m'ha ajudat a seguir millor el curs.

Lliçons apreses (de moment)

1. Coneixement fragmentari de la situació sociolingüística del país
2. Coneixement poc sòlid de sociolingüística educativa
3. Sobreformació dels docents. Dispersió. Receptes pràctiques per a l'aula
4. Formacions sostenibles, de llarga durada i amb acompanyament
5. Importància del pilotatge: TuCAT i instruments
6. Respecte cap als principis ètics en la recerca
7. Comunicació amb temps i claredat dels objectius del projecte a l'escola, la família i els docents implicats per convidar-los a participar-hi

MOLTES GRÀCIES!